ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№10(5)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 210 sahifa,
26-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CODEPЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Informatika darslarida algoritmik topshiriqlar orqali 5–6-sinf o‘quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish metodikasi 10
Muyassar Xodjiyeva Maxmudjanovna

Maktabgacha ta’limda matematikani o‘qitishda o‘yin texnologiyalaridan foydalanish 17
Samatova Xuvvaydo Rasulovna

Asliyat va fransuzcha tarjimalardagi toponimlarning struktur-grammatik modellari 22
Valijon Mamadjonov Alixanovich

“Tarbiya” darslarida raqamli hikoyalar orqali o‘quvchilarda halollik, mas’uliyat va mehr-oqibat fazilatlarini shakllantirish 26
Abdullayeva Surayyo Babojonovna

Kasbiy madaniyatshunoslik kompetensiyasini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvning imkoniyatlari 32
Komiljonova Mohinur Alllabergan qizi

Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarida kasbiy kompetentlikni takomillashtirishda modellashtirishning o‘rni 37
Mamadaliyeva Marhabo Xolmamatovna

Raqamli keyslar asosida bo‘lajak pedagoglarning ijtimoiy-pedagogik profilaktik faoliyatga tayyorgarligini takomillashtirish 43
Raximov Sardorbek Kabulovich

Teskari sinf modeli asosida amaliy mashg‘ulotlarga tayyorgarlikni tashkil etish metodikasini takomillashtirish 48
Tursunbayeva Sevinch Normurod qizi, Saidov O‘tkirjon Mallayevich

Sinfni boshqarishdagi muammolar va ularning amaliy yechimlari 53
Xidirov Baxrom Dobilovich

Loyiha texnologiyasining lingvodidaktik asoslari 60
Muhammadaziz Omonov

O‘smirlarda egoizm psixodiagnostikasi 65
Karayeva Yulduz Xushbakovna

Oliy pedagogik ta’limda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning integrativ yondashuvga asoslangan metodikasi 69
Jo‘rayev Shuxratbek Maxamadaliyevich

Inklyuziv ta’lim sharoitida logopedik yordamni tashkil etishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlari 73
Azimova Dilnoza Sherzodovna

Talabalarda ijtimoiy faollik ko‘nikmalarini shakllantirishning psixologik omillari 76
Baxriyeva Nargiza Axmadovna

Bolalar adabiyoti vositasida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining axloqiy tanlov kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi 81
Duschanova Nilufar Sabirbayevna, Nurmetova Nazokat Baxtiyorovna

Nogiron farzandli onalarda psixologik farovonlikning himoya resurslari: nazariy-metodologik tahlil 86
Kasimova Xulkar Atabayevna

Intellektual rivojlanishida buzilishlari bo‘lgan o‘quvchilar bilan korreksion-logopedik ishda vizual tayanchlar va muqobil kommunikatsiyani qo‘llash modeli 90
Raximova Dildora Saidbasitovna

Дети с комплексными нарушениями развития 93
Д. Т. Ганурова

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik qobiliyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik mohiyati ... 97
Mavlyanova Umida Sadikjanovna

Nizolarning yuzaga kelishidagi shart-sharoitlar, shaxs toifalari va ularning xislatlari 101
Choriyeva Durdona Anvarovna, Malikova Umida Nurliboy qizi, Lutfullayeva Iroda Abduvahob qizi

Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar milliy qadriyatlariga ta'sirining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 106
Turg'unov Baxromjon Raximjonovich

Tarbiyachi-pedagoglarda deontologik kompetensiyani rivojlantirishning metodologik yondashuvlari 112
Davlatova Dildora Nuriddinovna

Autizm spektri buzilishiga ega bolalarda nutqiy muloqot ko'nikmalarini shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari 115
A. B. Mamatova

Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati monitoringi va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish 123
Mongiyev Abdulxokim Ibragimovich

Transformational School Leadership and Teacher Performance: A Narrative Literature Review 127
Nilufar Buriyeva Anvar kizi, Axatov Aminjon Tohir ugli,
Sodiqova Marziyaxon Botirjon kizi, Lutfullayeva Moxistara Xayrullo kizi

Pedagogical Model for Improving the Methodological Competence of Future History Teachers Based on Digital Historical Sources 133
Otegenov Berdibay Menglibaevich

Tarbiyalanuvchilarda axloqiy sifatlarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari va ertakterapiya imkoniyatlari 136
Qosimova Muattarxon Shokirjon qizi

O'qituvchi pedagogik faoliyatida pedagogik mahorat, refleksiv va innovatsion yondashuvning integratsiyasi 140
Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna

Xorijiy tajribalar asosida maktab ta'lim mazmunini takomillashtirish 146
Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Teshayeva Toxira Inomjonovna

Pedagogik muhandislikning metodologik asoslari, kategoriyaviy apparati va yondosh ilmiy-pedagogik yo'nalishlar bilan o'zaro aloqadorligi 151
Nasrullayeva Fatima Azatovna

Рефлексивная подготовка будущих воспитателей к личностно ориентированному взаимодействию с дошкольниками 160
Бозорова Зухра Жураевна

Bo'lajak tarbiyachilarning tasviriy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni 165
Xazratkulova Gulyora Tojiboyevna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili ta'limini loyihalash kompetensiyasini metakognitiv yondashuv asosida rivojlantirish metodikasi 169
Raupova Navbahor Bahriddinovna

Kursant va talabalarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish va ekstremal sharoitlarda harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari 174
Yulliyev Nuriddin Jumanazarovich

Talabalarning tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishning ijtimoiy zaruriyati 179
Sharipova Guzal Sodiqovna

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining matematik tasavvurlarini mental yondashuv asosida takomillashtirish: nazariy-metodik sharh 185
Parpiyeva Mohinur Baxtiyor qizi

STEAM yondashuvi asosida fizika laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi 189
Artikov Abdukaxor

"Korpus detektori" mashqlar tizimi: tuzilishi, bosqichlari va qo'llash metodikasi 196
Bahronov Nodirbek Aliyevich

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ongli o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda tabaqalashtirilgan yondashuv (EGRA-U diagnostikasi asosida) 199
Ne'matova Diyora Baxodir qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ona tili darslarida hamkorlik texnologiyasidan foydalanishning mavjud holati va metodik muammolari..... 205
Usmonova Yulduz Faxriddin qizi

"KORPUS DETEKTORI" MASHQLAR TIZIMI: TUZILISHI, BOSQICHLARI VA QO'LLASH METODIKASI

UDK: 372.881.111.1

Bahronov Nodirbek Aliyevich
Buxoro davlat universiteti
Fakultetlararo chet tillari kafedrasining mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada yuqori sinf o'quvchilarining kollokatsion ko'nikmalarini korpus tahlillari asosida shakllantirishga qaratilgan "Korpus detektori" mualliflik mashqlar tizimi tavsiflanadi. Tizimning Notice – Search – Analyze – Practice – Produce – Reflect (Payqash – Izlash – Tahlil qilish – Mashq qilish – Qo'llash – Mulohaza qilish) bosqichlari, har bir bosqichdagi mashq turlari va ularning 8–9-sinf darslik mavzulari bilan bog'lanishi ko'rsatiladi. Mashqlar "CORPUS-BASED COLLOCATIONS' LAB" saytiga joylashtirilgani va undan foydalanish tartibi yoritiladi.

Kalit so'zlar: "Korpus detektori", mashqlar tizimi, kollokatsiya, payqash, korpus, sayt, 8–9-sinf, ingliz tili.

Abstract: The article describes the author's "Corpus Detective" exercise system aimed at developing upper-grade students' collocational skills on the basis of corpus analysis. The six stages of the system – Notice, Search, Analyze, Practice, Produce, and Reflect – the exercise types used at each stage, and their link to the topics of grade 8–9 textbooks are presented. The placement of the exercises on the "CORPUS-BASED COLLOCATIONS' LAB" website and the procedure for using it are explained.

Key words: "Corpus Detective", exercise system, collocation, noticing, corpus, website, grades 8–9, English.

Аннотация: В статье описывается авторская система упражнений "Корпусный детектив", направленная на формирование коллокационных навыков учащихся старших классов на основе корпусного анализа. Показаны этапы системы Notice – Search – Analyze – Practice – Produce – Reflect (замечать – искать – анализировать – упражняться – применять – осмысливать), виды упражнений на каждом этапе и их связь с темами учебников 8–9-х классов. Освещается размещение упражнений на сайте "CORPUS-BASED COLLOCATIONS' LAB" и порядок работы с ним.

Ключевые слова: "Корпусный детектив", система упражнений, коллокация, замечание, корпус, сайт, 8–9-е классы, английский язык.

KIRISH

Kollokatsion ko'nikmalarni shakllantirish tasodifiy mashqlar bilan emas, balki muayyan ketma-ketlikka ega tizim orqali amalga oshishi kerak. M. Lewis leksik yondashuvda o'quvchining birikmalarni payqashi, ularni guruhlashi va qayta qo'llashi o'rganishning asosiy bosqichlari ekanini ta'kidlagan [6]. Ammo mavjud darsliklarda kollokatsiyalarga bag'ishlangan mashqlar soni kam va ular korpus ma'lumotlariga tayanmaydi.

Shu ehtiyojdan kelib chiqib, biz "Korpus detektori" mualliflik mashqlar tizimini ishlab chiqdik. Tizimning nomi o'quvchining vazifasini aks ettiradi: u detektiv kabi "iz"larni (konkordans qatorlarini) kuzatib, til "sirini" (kollokatsiya qonuniyatini) ochadi. Maqolaning maqsadi mazkur tizimning tuzilishi, bosqichlari va qo'llash metodikasini yoritishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tizimning nazariy asosini uch yondashuv tashkil etadi.

Birinchisi – R. Schmidtning payqash gipotezasi bo'lib, unga ko'ra o'quvchi ongli ravishda payqagan til hodisasi o'zlashtiriladi [9].

Ikkinchisi – T. Johns ilgari surgan korpus ma'lumotlariga asoslangan ta'lim, ya'ni o'quvchining til qonuniyatlarini misollar asosida o'zi kashf etishi [5].

Uchinchisi – I. S. P. Nation va S. Thornburyning lug'at o'rgatish bo'yicha qarashlari, xususan, so'zni bir necha marta turli kontekstlarda uchratish va faol qo'llash zarurligi haqidagi g'oyalari [7; 10].

Mashqlar 8-sinf darsligining “Eating out”, “Street food around the world”, “The latest technology”, “Computers and the internet” hamda 9-sinf darsligining “It’s a challenge”, “Our changing planet”, “Cultural understanding: National parks”, “Our holiday”, “My place”, “Strange houses” mavzulari asosida tuzildi. Korpus materiali SkELL va COCA korpuslaridan olindi [2; 4]. Materialni maktab sharoitiga moslashtirishda G. Gilquin, S. Granger hamda A. O’Keeffe va hamkasblarining tavsiyalariga tayanildi [3; 8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda modellashtirish, pedagogik loyihalash va pedagogik kuzatish usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Korpus detektori” tizimi olti bosqichdan iborat. Har bir bosqichning maqsadi, o‘quvchi faoliyati va “Eating out” mavzusi bo‘yicha namunasi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval: **“Korpus detektori” tizimining bosqichlari (“Eating out” mavzusi misolida)**

Bosqich	Maqsad	O‘quvchi faoliyati	Namuna
Notice (Payqash)	Birikmani matnda ko‘rish	Matndagi ajratilgan birikmalarni topadi	book a table, order a meal
Search (Izlash)	Korpusda izlash	SkELLda meal so‘zining “Word sketch”ini ko‘radi	eat / cook / enjoy a meal
Analyze (Tahlil qilish)	Qonuniyatni aniqlash	Konkordans qatorlarini guruhlaydi	light meal – heavy meal
Practice (Mashq qilish)	Mustahkamlash	Bo‘sh joy to‘ldirish, moslashtirish, xatoni topish	I’d like to ___ a table for two.
Produce (Qo‘llash)	Nutqda qo‘llash	Restoran dialogi tuzadi yoki sharh yozadi	Og‘zaki dialog, yozma sharh
Reflect (Mulohaza qilish)	O‘z-o‘zini baholash	O‘z birikmalarini korpus bilan solishtiradi	Kollokatsion xatolar daftari

Payqash bosqichida o‘quvchi darslikdagi matnni o‘qiydi va unda qalin harf bilan ajratilgan birikmalarni topadi. Keyingi mashqlarda birikmalar ajratilmaydi, o‘quvchi ularni o‘zi aniqlaydi. Bu ongli payqash ko‘nikmasini bosqichma-bosqich shakllantiradi.

Izlash bosqichida o‘quvchi topgan birikmaning asosiy so‘zini korpusda izlaydi. Masalan, “Street food around the world” mavzusida food so‘zini izlab, street food, fast food, spicy food, serve food kabi birikmalarni ko‘radi. 8-sinfda SkELL, 9-sinfda esa qo‘shimcha ravishda COCA qo‘llanadi.

Tahlil qilish bosqichida o‘quvchi topilgan misollarni guruhlaydi va savollarga javob beradi: “Bu so‘z bilan qaysi fe’llar keladi?”, “Qaysi sifatlar ko‘p uchraydi?”, “Ma’nosi qarama-qarshi birikmalar bormi?”. Shu tariqa u kichik “qoida” tuzadi.

Mashq qilish bosqichida birikmalar an’anaviy va korpus asosidagi mashqlar orqali mustahkamlanadi: bo‘sh joyni to‘ldirish, birikma qismlarini moslashtirish, “ortiqchasini toping”, konkordans qatoridagi tushirib qoldirilgan so‘zni topish.

Qo‘llash bosqichida o‘quvchi birikmalarni o‘z nutqida ishlatadi: “Eating out” mavzusida restoran dialogi tuzadi, “Our holiday” mavzusida esa dam olish haqida kichik hikoya yozadi. Bunda kamida 5–6 ta yangi birikmani qo‘llash talab etiladi.

Mulohaza qilish bosqichida o‘quvchi o‘zi qo‘llagan birikmalarni korpus bilan tekshiradi, xatolarini “kollokatsion xatolar daftari”ga yozadi va “Bugun qaysi birikmalarni o‘rgandim?” degan savolga javob beradi.

Mashqlar “CORPUS-BASED COLLOCATIONS’ LAB” saytiga joylashtirildi. Saytda har bir darslik mavzusi alohida bo‘lim sifatida berilgan bo‘lib, unda olti bosqichning topshiriqlari ketma-ket joylashgan. O‘quvchi topshiriqlarni dars davomida yoki uyda mustaqil bajarishi mumkin. Internet imkoniyati cheklangan sinflarda topshiriqlar o‘qituvchi tomonidan chop etilgan holda beriladi. Bunday bilvosita ishlash usulining samaradorligi tadqiqotlarda tasdiqlangan [1].

XULOSA VA TAKLIFLAR

"Korpus detektori" mashqlar tizimi payqash, izlash, tahlil qilish, mashq qilish, qo'llash va mulohaza qilish bosqichlaridan iborat bo'lib, kollokatsion ko'nikmalarni bosqichma-bosqich shakllantirish imkonini beradi. Tizimning darslik mavzulari bilan bog'langani uni odatdagi dars jarayoniga singdirishga yordam beradi. "CORPUS-BASED COLLOCATIONS' LAB" sayti esa o'quvchilarga topshiriqlarni mustaqil bajarish imkoniyatini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Boulton A. Data-driven learning: taking the computer out of the equation // Language Learning. – 2010. – Vol. 60, No. 3. – P. 534–572.
2. Davies M. The Corpus of Contemporary American English (COCA). – 2008–. – https://www.english-corpora.org/coca/
3. Gilquin G., Granger S. How can data-driven learning be used in language teaching? // The Routledge Handbook of Corpus Linguistics / ed. A. O'Keeffe, M. McCarthy. – London: Routledge, 2010. – P. 359–370.
4. Kilgarriff A., Marcowitz F., Smith S., Thomas J. Corpora and language learning with the Sketch Engine and SKELL // Revue française de linguistique appliquée. – 2015. – Vol. 20, No. 1. – P. 61–80.
5. Johns T. Should you be persuaded: two samples of data-driven learning materials // English Language Research Journal. – 1991. – Vol. 4. – P. 1–16.
6. Lewis M. The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward. – Hove: Language Teaching Publications, 1993.
7. Nation I. S. P. Learning Vocabulary in Another Language. 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
8. O'Keeffe A., McCarthy M., Carter R. From Corpus to Classroom: Language Use and Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
9. Schmidt R. The role of consciousness in second language learning // Applied Linguistics. – 1990. – Vol. 11, No. 2. – P. 129–158.
10. Thornbury S. How to Teach Vocabulary. – Harlow: Longman, 2002.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.